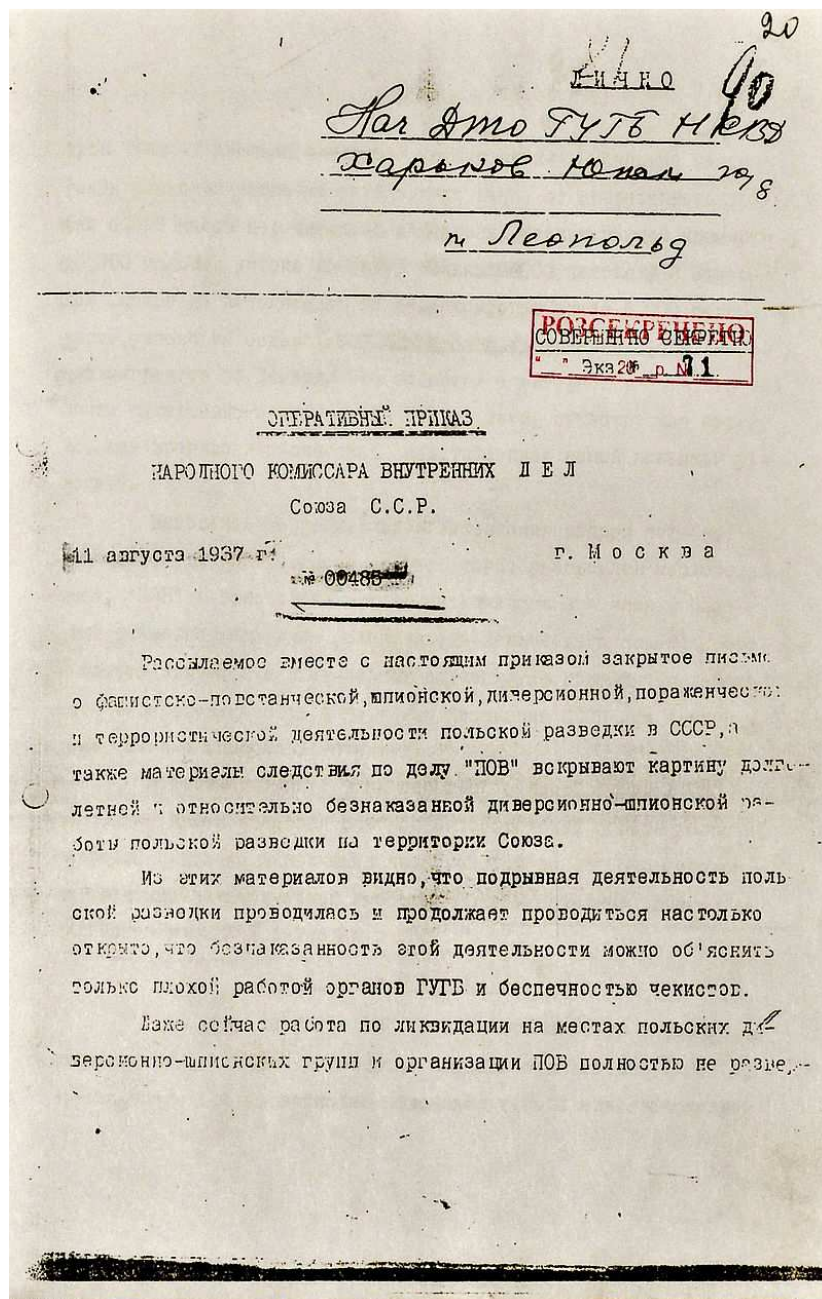

OPERACJA POLSKA NKWD W LATACH 1937 – 1938

Wymierzona w Polaków operacja NKWD wynikająca z Rozkazu Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRR nr 00485 z dnia 11 sierpnia 1937, wydanego przez ówczesnego Ludowego Komisarza NKWD Nikołaja Jeżowa, przeprowadzona w latach 1937–1938 na terytorium ZSRR. Według dokumentów NKWD skazano 139 835 osób, z tego zamordowano bezpośrednio 111091 Polaków – obywateli ZSRR, a 28 744 skazano na pobyt w łagrach – struktury podległej Gułag. Wyroki były wykonywane natychmiast. Masowo deportowano Polaków zamieszkujących Ukrainą SRR i Białoruską SRR, m.in. do Kazachstanu, na Syberię, w rejony Charkowa i Dniepropetrowska. Łączna liczba deportowanych Polaków wyniosła ponad 100 tysięcy.

Pierwsza strona kopii rozkazu nr 00485 otrzymanej przez oddział NKWD w Charkowie

NIKOLAJ JEŻOW KOMISARZ LUDOWY NKWD

Antypolska operacja Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich była jedną z zaplanowanych ludobójczych operacji tego komisariatu ludowego przeprowadzonych, w czasie „Wielkiego terronu”, którego ofiarą padło w latach 1936–1938 co najmniej 8 milionów obywateli ZSRR. Była to jednocześnie operacja NKWD, dotycząca zbiorowo (w formie oficjalnej) największej liczby członków konkretnej narodowości, w tym wypadku polskiej. Akcja objęła wszystkich Polaków, bez względu na przynależność klasowo-społeczną, decydowała narodowość. Wśród zamordowanych i deportowanych byli:

- Polacy, mieszkańcy dawnego terytorium Rzeczypospolitej na wschód od granicy państwowej II RP, ustalonej w 1921 traktatem ryskim(od grudnia 1922 granica pomiędzy Polską a ZSRR);
- Członkowie Polskiej Organizacji Wojskowej, aresztowani według specjalnej listy. Wielu z nich przypisano przynależność do organizacji, chociaż nigdy nie byli członkami POW;
- Wszyscy jeńcy polscy po wojnie polsko – bolszewickiej znajdujący się jeszcze w ZSRR;
- wszyscy imigranci z Polski;
- uchodźcy polityczni z Polski (głównie członkowie KPP);
- członkowie i założyciele PPS oraz innych partii niekomunistycznych;

- działacze narodowi mniejszości polskiej w ZSRR (w praktyce każdy Polak);
- rodziny tych osób.

Eksterminacja zdiesiątkowała także polskie duchowieństwo katolickie, które zostało przeznaczone do całkowitej likwidacji. Spośród 470 duchownych, świadczących posługę w sowieckiej Rosji po zakończeniu czystki etnicznej, pozostało zaledwie 10 kapłanów oraz dwa czynne kościoły katolickie – w Moskwie i Leningradzie.

Miejsca zbrodni:

Na Białorusi wiele z pomordowanych osób narodowości polskiej spoczęło w zbiorowych mogiłach w Kuropatach na peryferiach Mińska, stolicy Białorusi.

Na Ukrainie ofiary tej operacji stanowią prawdopodobnie znaczną część osób pochowanych przed rokiem 1939 w Bykowni pod Kijowem. Po agresji na Polskę dołączyli do nich także oficerowie polscy.

Zasięg operacji był tak powszechny, że np. w Berdyczowie do czerwca 1938 aresztowano do 60% zamieszkujących miasto Polaków. Ważną jej częścią był także mord w Winnicy, gdzie oprócz Ukraińców mordowano także Polaków. Mord w polskiej dzielnicy Płoskirowa, Greczanach, znamy dzięki świadectwu Zofii Pawłowskiej.

Masowe deportacje bardzo często miały charakter świadomego ludobójstwa. Ofiary pozostawiano samym sobie w miejscach pozbawionych jakiegokolwiek możliwości wyżywienia. Osoby, którym udało się przetrwać, założyły sporą liczbę miejscowości, np. Tajnyszę oraz Żanaszar; potomkami tych osób jest znaczna część Polaków w Kazachstanie.

Jak obliczył historyk Uniwersytetu Harvarda, profesor Terry Martin, w czasie „Wielkiego terroru” Polak mieszkający w ZSRR miał 31 razy większą szansę być rozstrzelanym, niż wynosiła średnia dla innych grup narodowościowych w tym okresie. Polaków w tym okresie zabijano tylko dlatego, że byli Polakami. Ocenia się, że we wszystkich operacjach w czasie Wielkiej Czystki zginęło nie mniej niż 200 tysięcy Polaków. Jest to dziesięć razy więcej niż w zbrodni katyńskiej

Głównymi wykonawcami „operacji polskiej NKWD” byli:

- Michaił Frinowski – I zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRR, szef Głównego Zarządu Bezpieczeństwa Państwowego NKWD ZSRR;
- Leonid Zakowski – szef Zarządu NKWD obwodu leningradzkiego, następnie szef Zarządu NKWD obwodu moskiewskiego i zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych NKWD;
- Boris Berman – ludowy komisarz spraw wewnętrznych Białoruskiej SRR;
- Aleksiej Nasiedkin – ludowy komisarz spraw wewnętrznych Białoruskiej SRR;
- Wasilij Karucki – szef Zarządu NKWD obwodu moskiewskiego;
- Władimir Cesarski – szef Zarządu NKWD obwodu moskiewskiego;
- Izrail Lепlewski – ludowy komisarz spraw wewnętrznych Ukraińskiej SRR;
- Aleksandr Uspienski – ludowy komisarz spraw wewnętrznych Ukraińskiej SRR;
- Michaił Stiepanow – zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych Ukraińskiej SRR;
- Nikołaj Szarow – szef Zarządu NKWD obwodu kijowskiego.

Wszystkich zamordowano w okresie „Wielkiego terroru”.

W świetle badań czołowych znawców i autorów pierwszych monografii naukowych „operacji polskiej” historyka z Uniwersytetu Opolskiego Mikołaja Iwanowa oraz socjologa dr. Tomasza

Sommerera zbrodnie na Polakach w Związku Sowieckim w latach 1937–1938 są klasyfikowane jako ludobójstwo.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej dwukrotnie przyjmował uchwały upamiętniające ofiary operacji polskiej NKWD, w których wyrażono także wdzięczność historykom i działaczom rosyjskiego stowarzyszenia MEMORIAŁ podtrzymującym pamięć o dokonanym ludobójstwie:

- uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2009 upamiętniająca ofiary zbrodni dokonanych w latach 1937–1939 na Polakach zamieszkałych w ZSRR (M.P. 2009, poz. 675),
- uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 sierpnia 2012 w sprawie hołdu wszystkim zamordowanym i represjonowanym na terenach Związku Radzieckiego w ramach tzw. Operacji Polskiej w latach 1937–1938 (M.P. 2012, poz. 676).

Z treści wyżej wymienionych uchwał sejmowych RP wynika, że eksterminacja dokonana na Polakach w Związku Sowieckim w latach 1937–1938 została oficjalnie nazwana zbrodnią ludobójstwa.

WYKORZYSTANO: WIKIPEDIA.PL